

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-11-11

Vår referens

Ghazal Delafrouz

Utredningssekreterare

ghazal.delafrouz@malmö.se

Remiss angående Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)

GYVF-2024-4895

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68). Yttrandet innehåller endast de förslag och bedömningar som berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden och där nämnden har synpunkter och kommentarer.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen föreslår gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden att instämma med utredningen om vikten av att placeringen av asylboendet/mottagandecentret underlättar barnens rätt till skola och vård, på samma sätt som andra barn i Sverige. Förvaltningen anser att nämnden ska ställa sig frågande till om närvarokontroll/anmälningsskyldighet för barn över 16 år kan bedömas vara barnens bästa då även äldre barn är i behov av en så normal tillvaro som möjligt med fokus på skolarbete och fritid. Vidare föreslår förvaltningen nämnden att framhålla vikten av att en eventuell närvarokontroll/anmälningsskyldighet för barn över 16 år ska göras på ett sådant sätt att den inte inskränker barnets grundläggande rättigheter. Förvaltningen föreslår nämnden att se behov av ett förtydligande avseende omfattningen av statens ekonomiska ansvar för att ersätta kommunernas kostnader relaterade till mottagande av asylsökande.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och överlämnar detsamma till Kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss angående Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)
- Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)
- Mottagandelagen - En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2024-11-22 Remiss angående Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande
- Förslag till yttrande av Remiss angående Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2024-11-13

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2024-11-22

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringen beslutade den 16 september 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur vissa skyldigheter för asylsökande ska utformas inom ramen för ett ordnat initialt mottagande av asylsökande i statlig regi samt att se över lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (dir. 2021:71).

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att en ny lag ska reglera mottagandet av vissa utlänningar som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige i stället för den nuvarande lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Syftet med den nya lagen är att säkerställa att regelverket är modernt och ändamålsenligt samt att åtgärda otydligheter, brister och luckor i regelverket och skapa legitimitet och ett långsiktigt hållbart regelverk. Flera av bestämmelserna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. förs över till den nya lagen. Många bestämmelser är dock nya. Lagen föreslås heta mottagandelagen.

Ett ordnat mottagande

I delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) föreslog utredningen att möjligheten för asylsökande att bo i eget boende med bibehållna förmåner skulle tas bort och att asylsökande som utgångspunkt skulle bo på Migrationsverkets asylboenden. Förslagen i delbetänkandet innebar i korthet att Migrationsverket skulle tilldela alla asylsökande en plats på ett asylboende och att

asylsökande skulle bo på det boendet för att kunna få dagersättning, särskilt bidrag och möjlighet att arbeta i Sverige. Om asylsökande som inte bodde på asylboendet lät bli att informera Migrationsverket om sin bostadsadress, eller om det kunde antas att en asylsökande inte bodde där, skulle Migrationsverket kunna förutsätta att asylansökan hade återkallats. Förslagen har tagits om hand av regeringen i propositionen En ny ordning för asylsökandes boende Prop. 2024/25:49.

Enligt tilläggsdirektiv (dir. 2023:93) anges också att utredningens utgångspunkt ska vara att asylsökande ska bo på särskilda center under hela eller delar av asyltiden.

Utredningen har därför baserat sina överväganden och förslag på antagandet att asylsökande generellt kommer att bo på större, kollektiva boenden som finns på ett fåtal orter i Sverige. Det ingår dock inte i utredningens uppdrag att lämna förslag på hur boenden ska lokaliseras eller utformas.

Asylsökandes närvaro på asylboendena ska kontrolleras

Asylsökande ska delta i närvarokontroll genom att registrera sitt kort som intygar att innehavaren omfattas av mottagandelagen på det asylboende där den asylsökande tilldelats plats. En asylsökande ska kunna beviljas tillstånd att utebli från ett eller flera kontrolltillfällen om det finns särskilda skäl. Närvarokontrollen ska inte omfatta barn under 16 år. Utredningen bedömer att skyldigheten att uppfylla de krav som ingår i en närvarokontroll inte ska gälla barn under 16 år. Det är, enligt utredningen, angeläget att skapa förutsättningar för att asylsökande barn ska kunna ha en så normal tillvaro som möjligt på asylboendet och fokusera på skolarbete och fritid. Utredningen menar att en närvarokontroll skulle motverka det och riskera att påverka barn särskilt negativt, speciellt om barnet självt skulle behöva inställa sig vid kontrolltillfällena och registrera sitt mottagandekort. Samtidigt skulle kontrollen få begränsad betydelse om föräldrarna i stället kunde registrera barnens kort. I allmänhet bör det, enligt utredningen, också kunna förutsättas att barn under 16 år bor på asylboendet så länge övriga asylsökande familjemedlemmar gör det.

Utredningens förslag innebär att det ska finnas möjlighet att i enskilda fall få tillstånd att utebli från närvarokontrollen. Detta kan till exempel vara fallet när den asylsökande tillfälligt behöver läggas in på sjukhus eller ska delta i en familjesammankomst. En bedömning får göras av omständigheterna i det enskilda fallet. När en tillståndsfråga rör en barnfamilj ska i första hand beaktas vad som kan anses vara barnets bästa. Generellt sett kan barns särskilda behov leda till att det finns anledning att bevilja tillstånd till frånvaro i fler fall.

Från 16 års ålder har barn i dag rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och kan själva ta emot sin dagersättning. Utredningen resonerar att många barn i den åldern kan antas leva mer självständigt i förhållande till sina vårdnadshavare, och att det inte på samma sätt kan förutsättas att

ungdomen bor på asylboendet bara för att övriga familjemedlemmar gör det. Utredningen anser därför det vara angeläget att närvaron på asylboendet kan kontrolleras genom närvarokontrollen eller anmälningsskyldigheten. Kontrolltillfällena ska förläggas på ett sätt som inte hindrar att barn går i skolan, och det ska därför vara möjligt att anmäla sig på tider då ungdomen inte är på gymnasiet.

Asylsökande ska vistas inom ett begränsat geografiskt område

Utredningen föreslår att asylsökande ska vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område, som ska omfatta det län där asylboendet är beläget. Syftet är att säkerställa en snabb, effektiv och ändamålsenlig behandling av asylansökningarna och med hänsyn till kapaciteten i de berörda geografiska områdena. Enligt förslaget ska en asylsökande kunna beviljas tillstånd att tillfälligt vistas utanför området om det finns särskilda skäl. Det kan handla om situationer då den asylsökande har behov av och rätt till insatser som inte kan tillgodoses inom det aktuella länet. Detsamma gäller om den asylsökande har familjemedlemmar som bor i ett annat län. När en tillståndsfråga rör en barnfamilj ska i första hand beaktas vad som kan anses vara barnets bästa. Generellt sett kan barns särskilda behov leda till att det finns anledning att bevilja tillstånd att tillfälligt vistas utanför området i fler fall.

Dagersättningen ska sättas ned om den asylsökande vistas utanför det län där asylboendet är beläget eller åsidosätter en individuell anmälningsskyldighet

Enligt tidigare förslag kommer dagsättningen att kunna upphöra om en asylsökande inte bor på asylboendet. Utredningen föreslår att dagsättningen ska kunna sättas ned om en asylsökande vistas utanför det län där asylboendet är beläget, eller om den asylsökande inte fullgör den anmälningsskyldighet som kan meddelas i vissa situationer. Enligt förslaget ska dagsättningen inte sättas ned om åsidosättandet av områdesbegränsningen berott på orsaker som den asylsökande inte rådde över. Att dagsättningen sätts ned eller upphör ska inte leda till att personen förlorar sina möjligheter att tillgodose grundläggande behov som tak över huvudet, mat och kläder.

Personer med avlägsnandebeslut ska bo på det asylboende där de tilldelats plats

Enligt utredningens förslag ska personer med avlägsnandebeslut vara skyldiga att bo på asylboende. Detta kan enligt utredningens bedömning förväntas främja återvändandearbetet. Dessutom kan det säkerställas att personer med avlägsnandebeslut lever under ordnade förhållanden och motverka att deras utsatta position utnyttjas. Utredningen föreslår att personer som fått avslag på sin asylansökan och meddelats avlägsnandebeslut ska vara skyldiga att anmäla sig till Migrationsverket tre dagar per vecka. Syftet är att kontrollera att skyldigheten att bo på asylboende uppfylls. Enligt förslaget ska anmälningsskyldigheten fullgöras på asylboendet. Anmälningsskyldigheten ska inte gälla barn under 16 år. Utredningen föreslår även att personer med

avlägsnandebeslut ska vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område, som ska omfatta det län där asylboendet är beläget.

Förslag för att den svenska regleringen av asylsökandes mottagningsvillkor ska anpassas till miniminivåer enligt EU-rätten

Utredningen bedömer att för att den svenska regleringen ska vara förenlig med EU-rätten krävs att bestämmelserna i mottagandelagen utformas så att det finns en koppling mellan nivån på dagersättningen och nationella normer för att säkerställa en rimlig levnadsstandard för svenska medborgare. Utredningen föreslår att dagersättningen, som i dag anges som fasta belopp, i stället ska fastställas som en andel av riksnormen för försörjningsstöd som ska täcka personliga kostnader och beräknas enligt procentsatser som fastställs av regeringen i förordning. Förslaget innebär att det införs en koppling till försörjningsstödet som i sin tur är kopplat till konsumentprisindex. Utredningen föreslår att dagersättningen, till skillnad från i dag, även som utgångspunkt ska täcka behov av vinterkläder. I dag finns i stället en möjlighet att ansöka om och beviljas särskilt bidrag för behov av vinterkläder. Förslaget innebär att dagersättningen även ska innefatta ett schabloniserat engångsbelopp för vinterkläder som betalas ut av Migrationsverket vid några tillfällen per år.

Utredningen föreslår vidare att asylsökande till skillnad från vad som gäller i dag ska ges rätt att arbeta utan arbetstillstånd först efter en viss tid i Sverige. Undantaget från kravet på arbetstillstånd ska inträda först sex månader efter det att asylansökan lämnades in, under förutsättning att övriga villkor är uppfyllda, om Migrationsverket inte har fattat ett beslut i asylärendet och förseningen inte kan tillskrivas den asylsökande.

Migrationsverket ska lämna uppgifter till kommunen om barn och ungdomar som omfattas av mottagandelagen

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska lämna uppgifter till kommunens utbildningsnämnd eller den myndighet som annars styr utbildningsförvaltningen, om barn mellan 3 och 18 år som omfattas av mottagandelagen och vistas i kommunen. Uppgifter ska även lämnas om ungdomar över 18 år som omfattas av mottagandelagen och som går en gymnasieutbildning som har påbörjats före 18 års ålder. Uppgifterna ska avse namn, födelsedatum, språk, ärendenummer hos Migrationsverket och adress.

Förslag till yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Remiss Justitiedepartementet - Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68). Yttrandet innehåller endast de förslag och bedömningar som berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden och där nämnden har synpunkter och kommentarer.

Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att med barn avses varje människa under 18 år. Asylsökande barn har enligt skollagen rätt till utbildning i förskola, förskoleklass,

grundskola och till gymnasieskola om den påbörjas före 18 års ålder (15 kap. 5 § och 29 kap. 2-6 §§ skollagen). Rätten till utbildning framgår även av barnkonventionen, artikel 28, och innebär att barn som är bosatta i Sverige, såväl asylsökande barn, barn som beviljats uppehållstillstånd såväl som barn som vistas i landet utan tillstånd. Enligt barnkonventionen, artikel 29, ska utbildningen bland annat syfta till att förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle. Av läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144) framgår därtill att skolans uppgift bland annat är att gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i barnkonventionen. Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.

Barnkonventionens artikel 31 om barns rätt till vila och fritid, lyfter barnets rätt att delta i lek och rekreationsverksamhet som är lämplig för barnets ålder, och att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Artikeln fastställer att konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållande av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet. Rättigheterna i barnkonventionen gäller alla barn inom en stats jurisdiktion utan någon åtskillnad av något slag (se barnkonventionen artikel 2.1). Det innebär att även barn som inte är svenska medborgare, såsom ett barn med uppehållstillstånd, som söker asyl eller som befinner sig utan tillstånd i Sverige, ska omfattas av rättigheterna i barnkonventionen, även artikel 31. Därtill framhåller Malmö stads policy för mänskliga rättigheter vikten av ett barnrättsbaserat synsätt i alla frågor som rör barn. Det innebär en tydligare utgångspunkt i barnets rättigheter och att varje barn ska ses som rättighetsbärare.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden instämmer med utredningen om vikten av att placeringen av asylboendet/mottagandecentret underlättar barnens rätt till skola och vård, på samma sätt som andra barn i Sverige. Nämnden instämmer även med utredning om att det är särskilt viktigt att mottagandecenter utformas på ett barnanpassat sätt, så att familjer får ett eget utrymme, där barnen både kan leka, få ro till skolarbete och återhämtning.

Dock vill gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, i enlighet med nämndens tidigare yttrande (GVYF-2023-1621) över remiss En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64), understryka vikten av att det i enighet med barnkonventionen vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Som framgår ovan avses med barn varje människa under 18 år. Nämnden ställer sig mot denna bakgrund frågande till om närvarokontroll/anmälningsskyldighet för barn över 16 år kan bedömas vara barnens bästa då även äldre barn är i behov av en så normal tillvaro som möjligt med fokus på skolarbete och fritid. Nämnden vill lyfta vikten av goda uppväxtvillkor för barn och unga och anser därför att ungdomars möjlighet till att delta i fritidsaktiviteter utanför skoltid och ha en social tillvaro på liknande villkor som andra

barn och framför allt jämnåriga skolkamrater, i detta sammanhang särskilt bör beaktas. Enligt ovan nämnda artiklar i barnkonvention måste anses att barn har rätt till att leva i en stabil och stödjande miljö som främjar deras utbildning, fritidsaktiviteter och sociala interaktioner. Nämnden framhåller därför vikten av att en eventuell närvarokontroll/anmälningsskyldighet för barn över 16 år görs på sådant sätt att den inte inskränker barnets grundläggande rättigheter. Det gäller både rätten till utbildning och barnets möjlighet att i praktiken kunna delta i fritidsaktiviteter och ha en social tillvaro på motsvarande sätt som sina jämnåriga.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden instämmer med utredningen om att eftersom fler asylsökande bedöms bo i asylboenden till följd av utredningens förslag, ökar belastningen på samhällsservice som förskolor, skolor, gymnasieskolor, bibliotek, och parker i de kommuner där boenden lokaliseras. Enligt utredningen gäller allmänt avseende asylmottagandet att staten har ett ekonomiskt ansvar för detta och ersätter kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bedömer att ett ökat antal elever innebär ökade kostnader för både pedagogisk verksamhet, elevhälsa och lokaler inom skolans verksamheter. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser därför behov av ett förtydligande avseende omfattningen av statens ekonomiska ansvar för att ersätta kommunernas kostnader relaterade till mottagande av asylsökande.

Ansvariga

Elena Zukauskaite Avdelningschef

Anneli Schwartz Förvaltningschef